

Če zmrzne črnilo v razredu...

Na Čatežu so ljudje zavijhteli krampe za novo šolo — Pri gradnji bodo vsi pomagali

Od 32 osnovnih šol v okraju jih 23 gestuje v zasebnih zgradbah. Problem šolskih prostorov je v takih krajih še prav posebno pereč, ker imajo te šole tudi star in izrabljén inventar, je med drugim zapisano v nedavnem poročilu sveta za šolstvo OLO Novo mesto.

Med teh 23 osnovnošolskih sredic spada tudi Čatež pri Trebnjem. Brez šolske stavbe so na Čatežu vsa leta po vojni, 14 vasi zajema ta šolski okoliš, od tega tri s področja ljubljanskega okraja. Nad 120 otrok se dnevno združja pri pouku v dveh prostorih v

na, so sprejeli precejanje obvezek kot svoj prispevki. Izvolili so gradbeni odbor, katerega predsednik je Peter Hercog, tajnik Franc Anžlovar, blagajnik Anton Lesjak, go-spodar pa Henrik Korec.

Gradbeni odbor je zbral prostovoljno zadolžitve posameznih gospodarjev in pribeli so delati. Najprej so napravili pot do gradbišča in posneli rušo, sedaj pa kopilejo za klet. Kamna bo na mestu večko dovolj. Dosedaj so najbolj prijeti za delo vaščani Goregne vasi in Razbur, medtem ko se vaščani Kriške rebri prvi niso odzvali. V enem tednu so

Bogdan Borčič: JO ZEK

smemo pozabiti, ko rešujemo probleme šolskih prostorov v enem ali drugem kraju.

Zadnje besede glede prispevka za gradnjo nove šole pa prebivalci šolskega okoliša še niso rekli. Mnogi so dajali manjše obljube z rezervo, ker še niso bili prepričani, da se bo letos res pridelo graditi. Sedaj, ko vidijo, da gre za res, gradbeni odbor že dobiva nove prispevke posameznih gospodarjev. Vsi žele, da bi nova šola čimprej stala in se otrokom ne bo treba še naprej stiskati v takih nemogočih prostorih in prezebat.

Z

zgraditvijo šole na Čatežu bo rešen samo en od triindvajsetih primerov v okraju, kjer šole še gestujejo v tujih in skrajno neprimernih prostorih. V celoti pa vprašanje šolstva na Čatežu ne bo rešeno samo z gradnjo šole. V novi stavbi ne bo nobenih stanovanj. To pa je resno vprašanje, ki se razbiti še, saj se pripomogla, da je posimi zmrzovalo črnilo v razredu...

Že letos pouk v novi šoli?

Nova šola na Čatežu ni samo splošna želja prebivalcev, pač pa več kot najna potreba. Prostor za šolo je bil določen že leta 1953, toda z gradnjo ni bilo nič vse do letos. Vaščani so se neštetokrat obrnili na občinski in okrajni ljudski odbor, toda vedno je manjkalo denarja.

Tudi letos so skladi ljudskih odborov skromni, vendar je določeno za gradnjo šole na Čatežu 5 milijonov din. S tem denarjem in s prispevkem prebivalcev bo možno letos spraviti stavbo pod streho in dograditi vsaj eno učilnico. Šola bo stala na zelo lepem kraju v Dolenjih vasi, nedaleč od ceste Čatež — Moravče-Zazidana plošča nove šole bo 10 krat 25 metrov. Stavba bo v celoti podkletena.

Lep prispevek prebivalcev

Prebivalce teh vasi gradnja nove šole zelo zanimali in ker veda, kako jim je šola potreb-

nopravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbišču se posamezni gospodarji obljubili tudi brezplačne vožnje.

napravili 292 prostovoljnih delovnih ur. Delajo tudi po 9 ur na dan.

Poleg dela na gradbi

Urbanistični načrt Črnomlja

Danes seznanjamo bralce Dolenjskega lista z izvlečkom iz urbanističnega načrta mesta CRNOMLJA, ki sta ga lani izdelala Ing. arh. Saša Sedlar in ekonomist Karel Meržek sodelavec v Projektičnem ateljeju v Ljubljani. Bolj kot kdajkoli prej je načrtna rast naših mest in naselij potrebna dandanes, ko je treba stečeno gradnjo in urejevanje bodisi komunalnih, prometnih, prosvetnih, trgovskih in ostalih javnih vprašanj urejevali v skladu s sodobnimi načeli urbanizma. Ze od lani se ObLO Črnomelj ravna glede zazidalnih površin v mestu in bližnji okolici po smernicah urbanističnega načrta in vse javne dela se razvijajo v skladu s pravilnikom v uredovanju tega načrta.

Cepav so bili za urbanistični načrt Črnomelja zbrani; glavnji podatki že v letu 1953, ko je bilo mesto še sedež črnomalskega okraja, to ne spreminja dejstva, da ostaja mesto še ko prej geografsko in ekonomsko središče Beli krajine. Posamezne številke v načrtu so predlogi, ki so bili svojčas sestavljeni del načrtov republike in okraja; delno bodo še spremenjeni, delno pa so jih novi plani medtem že zamenjali oz. odklonili. Urbanistični načrt Črnomelja bo tudi drugim našim mestom lahko primer, kako naj bi taka dela pripravili.

PROGRAM

Po vojni je pri nas spričo ustanovitev nekaterih večjih podjetij bilo neštetokrat sproženo vprašanje, v kolikem obsegu smo se računati na porast proizvodnje v industriji in s tem v zvezi za koliko naj predvidimo razvoj ostalih panog gospodarstva. Ta razvoj pa nakazuje hkrati tudi vprašanje koncentracije prebivalstva v industrijskih središčih. Nesporočno je, da razvoj nekega kraja ni odvisen le od finančnih sredstev, pač pa še od zemljeplisnih in ekonomskih pogojev, predvsem pa od neposredno ležečih surovinskih virov, agrarnega zaledja in prometnih zvez. Podprtati pa je treba načelo, da le kadri odločajo vse.

Urbanistični program Črnomelja ni plan, bolje rečeno pomembna orientacija maksimalnega razvoja gradenj v mestu za daljše perspektivno obdobje ne glede na ovire, ki bi danes še ali v bodoče mogle zavirati predvideno dograditev oz. razrast mesta.

Slošne karakteristike. Bela krajina s svojim jedrom v Črnomelu predstavlja zemljeplisno, gospodarsko in do nedavnega tudi upravno samostojno enoto, ki obsega okrog 600 km² pretežno kraških tal. Po geološki sestavi pripadajo kamenine skupin jurskih oolitov kot najstarejšim apnencem. Ti prehajajo v apnence dolne krede, čestokrat premešani z enklavami dolomita. Podrobna geološka raziskovanja v Beli krajini so predvidena v II. etapi geoloških raziskav. Iz dosedanjih ugotovitev pa izhaja, da si v Beli krajini tudi v bodoče ne moremo obeta gospodarsko zelo pomembnih rudniških skladov. Med znana rudniška bogastva v območju Črnomelja štejemo sledeča nahajališča:

Rjav premog z bituminoznimi vložki v Kanižarici leži v globini 150–180 m kot velikanska leča pod površino 28 km². Njegove doslej znane zaloge zagotavljajo izkorščenje okrog 70–90.000 ton letno za nekaj stoletij.

Crni premog pri Brezovici. Obseg njegovih skladov še ni raziskan.

Boksit ima svoje nahajališča med Črnomljem in Vinico. Iz referata Ing. J. Tiringerja na L.

raj pri Črnomelu, ki pa niso točneje preiskane ter čakajo bodočnosti. Zaloga je ocenjena na 23.000 ton.

Dejstvo, da boksit v Beli krajini leži v neposredni bližini železnice in na pol izgrajene proge Črnomelj–Vinica–Vrbovsko predstavlja še posebno vrednost. Sodimo, da smemo z izkorščanjem boksita računati še le v začetku II. desetletke. Izkorščanje boksita bi predvidoma zaposlilo okrog 150 oseb.

Zeleno v Beli krajini ne bi prišlo v poštev za ekonomično izkorščanje in sicer zato ne, ker je verjetno da so to le površinski sloji, katerih karakteristika je, da se zeleno pojavlja v koncrecijah kakor bobovec, ledvičnik, klopotec ali krvavec. Tako je znan peščeni rjav železovec pri Črnomelu in Metliki, često v obliki ledvičnikov ali klopotcev. Kot krvavec ga je najti pri Črnomelu in tudi pri Metliki v obliki temnih jedrnatih različkov. Gospodarsko pomembnejši bi bil okrasni železovec v obliki rjave in rumenih okre pri Gradacu.

Hlavica v neposredni bližini Črnomelja — Kanižarice se bo izkorščala po izgradnji nove opekarne s kapaciteto 5 milijonov kosov zidne opeke, 30 km na okoli njihovih ležišč ter je treba kapaciteto opekarne predvideti za potrebe zelo širokega območja.

Gline v Beli krajini so pogost pojav, vendar bi njihovo izkorščanje zaradi premajhnih skladov ne bi bilo rentabilno za industrijo, pač pa za obrt.

Rogoličnik kot okrasni kamen v obliki apnenih gomoljev v strnjem apnenu je najti pri Metliki. Pomembnejše izkorščanje ne bo prišlo v poštev.

Rudinski in hipuritski marmor pod imenom »belokranjski marmor« v Gradcu se izkoršča primativno. Perspektivno povečanje števila gradenj v Beli krajini kot najbližjem tržišču terja razširitev in modernizacijo tudi tega kamnoloma.

Zaradi ugotovljenih sečišč tektonskih prelomnic v Beli krajini bi pričakovali tudi termalne ali slatinske vrelce. Ti se najbrže odtekajo v podzemsko kra-

ške tokove. Okolnost, da Bela krajina še ni raziskana, razen področja okoli Kanižarice, nas navaja, da kljub dosedanjim ugotovitvam vrst zemeljskih bogastev, še niso ugotovljeni vsi njeni zemeljski zakladi, primerni za izkorščanje.

Poleg rudniških bogastev je treba upoštevati še

Energetske vire, ki v Beli krajini še niso izkorščani.

Po dosedanjih študijah strokovnjakov »Elektro-projekta« v

HE Goršeti	18,5	8.860	40
HE Dol	11,5	7.850	35
HE Severin	14,0	10.730	48
HE Zilje	14,0	12.100	55
HE Podbrežje	14,0	12.480	56
HE Griblje	7,0	6.830	30
HE Srednje Kolpe		58.850	264

Gradbeni stroški so ocenjeni na 200 tisoč din za 1 instaliran KV. Izgradnja teh HC je po oceni predvidena v II. desetletku, seveda moramo upoštevati možnost, da bo znanost za pridobivanje energije iz urana ugotovila cenejšo gradnjo energetskih virov. V procesu proizvodnje bodo po HC zaposlovale okrog 240 oseb.

TE Kanižarica. Načrt njene izgradnje je v študiju pri »Elektroprojektus« — Ljubljana. Dnevna potrošnja v tej TE še ni predvidena, toda po prvotnem osnutku bi presegla obstoječo kapaciteto proizvodnje.

TE v Kanižarici bo s posebnim vodom do novopredvidene razdelilne postaje v Svibniku priključena elektroenergetski mreži Slovenije. Ta razdelilna postaja v Svibniku, za katere je že določena parcela v izmeri 80–60 m, bo služila kot osrednja razdelilna postaja za vso Belo krajino.

Gozdovi so dejansko zelo pomembno naravno bogastvo, toda ne v Beli krajini. Tu je 55% degeneriranih gozdnih površin in 5% vse gozdne površine še pod streljniki in grmovjem. Iz ugotovitev gozdarske komisije konec novembra 1954 v Črnomelu izhaja, da posek v poslednjih letih že presegla dejanski pristar. Naraščajoči konzum lesa ogroža lesno zalogu v gozdu. Samo te ugotovitve že zadoščajo.

Za novih 39% se je v istem času povečal odstotek površin za pridelavo krmskih rastlin in za 127% nove površine za industrijske rastline. Relativno največ so površine pod travnik, pašniki in senožetlji, t.j. 52% celotne površine Beli krajine, toda ha donos sena je za 40% nižji kakor povprečno v merilu republike. Zato je razumljivo, da odpade v Beli krajini le 11,7% q sena na leto na 1 odraslo govedo, v LRS pa povprečno 21 q, oziroma 80% več. Tako stanje senene osnove na-

Ljubljani in številnih ogledih na terenu je v Beli krajini treba predvideti izgradnjo hidrocentral na Kolpi ter sprito najnovješčih ugotovitev ene termoelektrarne v Kanižarici. Proizvodnja te energije bi presegla potrebe Belo krajine ter bi služila tako za gonično silo nove industrije Dolenjske kakor sedanje Hrvatske.

Obseg teh novopredvidenih HC je razviden iz sledenih podatkov:

posvetovanju raziskovalcev in predelovalcev boksita v Zagrebu l. 1953 posnemamo, da so ležišča boksita v Beli krajini bila ne docela raziskana v letu 1930–32. Celotne zaloge so ocenjene na kakih 500 tisoč ton dobrega boksita, kar pomeni, da imamo prav na imenovanem področju 63% doslej v LRS znanih skladov boksita in sicer takega, ki bi prišel v poštev za izkorščanje. S 15 jaški, ki so bili izkopani v bližini vas Hrast na površini 170 x 100 m, je bilo prekopano 8–10 m debelo ležišče ter je treba kapaciteto opekarne predvideti za potrebe zelo prišlih povsod do talnine. Zaloga boksita je ocenjena na 350.000 ton. Glede barve in trdote se ruda zelo spreminja od enega do drugega raziskovalnega jaška, boksit je svetle do temnorjavne barve, včasih zelo trd in kompakten, drugod zoper mehak, včasih solitske strukture.

Podobne kvalitete so boksiči iz okolice Belčjega vrha, katerih zaloga je ocenjena na 200.000 ton. Boksit je v zgornjih plasti svetla (manj pomemben), rožasta in rumenkasta, v globljih predelih pa temnorjava in temnorjava, precej trda ruda. Izkopani je bilo 29 jaškov, od katerih so bili nekateri v 3 m debeli plasti boksita, niso pa dosegli talnine.

Poleg Hrasta in Belčjega vrha so tu nahajališča boksita še Pečurine, Rove, Knežine in Buto-

Pogled na stari del Črnomelja — tipično srednjeveško mesto na pomolu, ki ga s treh strani objema Lahinja

Skica ureditve centra v Črnomlju (Projektivni atelje, Ljubljana)

Pokopališče

Pokopališče v Vojni vasi se razširi na 2,8 ha in opremi s potrebnimi objekti, kot mrlisko vozilo in prostori za sodno-medicinske intervencije.

Promet

Prvo vprašanje nove prometne mreže je razbremenitev današnje glavne ceste od tovornega in živjskega prometa, drugo pa povezava vojaškega taborišča in Vojne vasi z železniško postajo.

Prometna rešitev se v severnem delu mesta oklepa predvojnega načrta, ki je v zvezi z novo železniško progo deloma že uresničen. Današnji izpadnici proti Metliki in Semiču se premakneta severno od nove železniške proge in se pri kolidoru spojita nad nadvozem. Okoli 100 m nize se cesta deli v smer proti mestu in v smer proti industrijskemu kompleksu. Nova cesta se po 650 metrih priključi železniški progi Crnomelj-Vrbovsko in teče z njo vzporedno vse do vasi Kočevje, kjer se priključi cesti proti Kančarici. Odcep proti Svitniku je skozj podvoz pri novi liveni.

Nova cesta omogoča boljšo zvezo Kančarice, tovarne »Belgrade« in Belokranjske livenje z železniško postajo ter prevzema več tovorni promet, ki ni v zvezi s Crnomljem. Obenem se z novo cesto odpira možnost intenzivnejše zazidave severozahodnega področja Crnomlja. Na to cesto se vežejo na velikih razdaljah stanovanjske in lokalne ceste.

Vse ostalo prometno omrežje v mestu se drži sedanjega stanja, s potrebnimi razširtvami, korekcijami in niveliacijami.

Železniška proga Crnomelj-Vrbovsko pelje večinoma izven sirskega gradbenega območja, razen v severnem delu mesta, kjer seka glavno cestno zvezo proti severovzhodu, severu in severozahodu, vendar pa so povsod predvidena križanja s cestami v dveh nivojih, v primernih medsebojnih razdaljah.

KOMUNALNE NAPRAVE**Vodevod**

Crnomelj ima vodovodno mrežo, ki je nepopolna in ne oskrbuje vseh mestnih področij. Tudi kapaciteta vodovoda ne zadoča za današnje potrebe. Projektivno podjetje »Projekt-

nizke gradnje« izdeluje projekt oskrbe z vodo za širše območje Crnomelja. Nekateri objekti se tudi že gradijo.

Kanalizacija

V zvezi z novo urbanistično ureditvijo Crnomelja in sosednjih vasi se sama od sebe pojavi potreba po ureditvi oziroma izpopolnitvi vodovodne in kanalizacijske mreže.

Osnovne smernice za kanalizacijo so vsebovane v urbanističnem projektu.

Pregled površin urbanistične načrta

Po gradbenih območjih:

1. ožje gradbeno območje	25,20 ha
2. širše gradbeno območje	69,71 ha
3. nezazidljivo območje	62,21 ha
skupaj:	157,12 ha

Nova železniška postaja

Kaj pravijo logarji o čiščenju košenic in sečnji gozdnega drevja

V Beli krajini je večkrat slišati, da gozdarji zavirajo sečnjo drevja na košenicah ali pa čiščenje košenic. Posebno pa o teh stvareh radi razpravljanje na vseh sestankih v področjih, kjer take površine prevladujejo, kot na primer v okolici Sinjega vrha, Vinice, Tanče gore, Maverlena itd.

Res je, da gozdarji zastopamo svoje stališče do sečnje v košenicah, toda to nikakor ne izvira iz težnje do povečanja gozdne površine na račun kmetijskih kultur.

V področjih, ki sem jih imenoval, so precejšnje površine košenic, kjer se nekajkrat letno kosí seno. Nekatere pa so že takoj zarasle, da so morali košnjo opustiti. Med grmovjem po košenici ali pa izven grmovja raste posamezno drevje. Nekje so košenice tako porasle z drevjem, da znaša zaloga lesa 30 do 40 kubičnih metrov na hektar.

Razumljivo je, da daje košenici, ki je tako porasla z drevjem, zelo nizke pridelke in kvalitetno slabo seno.

Zadružništvo posestnikov v gozdovih so pričeli posestniki v zadnjem času bolj sekati po

košenicah. Zaradi pa v večini primerov ni namen také sečnje očistiti košenico in izboljšati krmno osnovno, pač pa prodati les. Grmovje, ki raste pod drevjem in ovira rast sena, se ne počisti. Mnogokrat pa tudi vejevja po sečnji ne pospravijo.

Jasno je, da take sečnje ne očistijo košenic (niti se ne izboljša krmna osnova, kar je v našem interesu). Zato zastopamo stališče, da se pri sečnji drevja na košenicah poseka in pospravi tudi grmovje in vejevje. Če lastnik tega ne stori, mu logar ne ožigata lesa. Ta ukrep zadene je tiste posestnike, ki niso sekali zaradi čiščenja košenice.

Nekateri posestniki imajo več parcel, nekateri pa imajo tako plitka tla, da je kamenja toliko, da je košnja mogoča samo na polovici površine. Dobro bi bilo, če bi posestniki ocenili zemljišča in tiste parcele, ki imajo znatno boljša tla, jih očistili, posnojili in vzdrževali. Verjetno bodo dale manjše površine, če bodo vzdrževane, večji donos in ne bo treba iskati trave med skalami.

Tako gledamo gozdarji na ta problem in upamo, da ni napačno, čeravno pada na naš račun precej gorkih.

Tone Fabjan

Odstrel medvedov na Brezovi rebri

Ker so se medvedi na območju Brezove rebri in okolice Slovenske države zlasti do sečnje v košenicah, to nikakor ne izvira iz težnje do povečanja gozdne površine na račun kmetijskih kultur.

Odstrel predsedniku Lovske zveze Slovenije dr. Benigarju, enega bo proti odškodnini odstrelil član družine, tretjega, ki ga bodo podarili muzeju ali šoli, je žreb določil, da ga upleni član družine Jože Rozman, logar.

Zlasti na območju Ajdovca in Brezove rebri povzročajo divji prasiči veliko škodo. Lovska družina Novo mesto, ki ima lovilo na tem sektorju, se trudi, da s pogon: preganja to divjad in jo redči. Tudi v nedeljo 10. marca so imeli pogon. Pri tem so ustrelili staro svinjo.

OGLAŠUJTE V DOLENJSKEM LISTU!

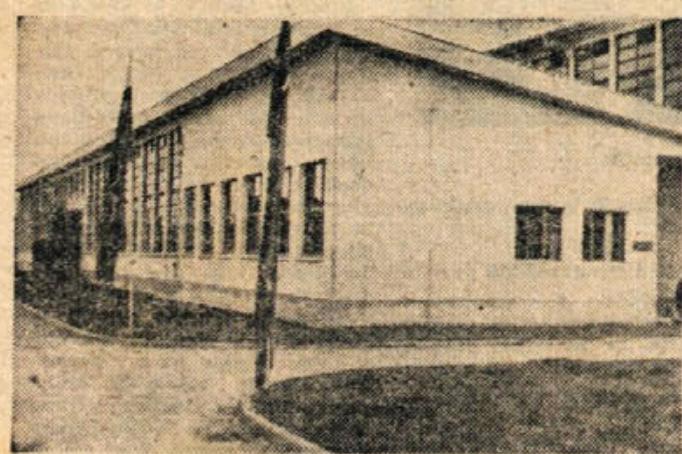
Vsa podjetja, kmetijske zadruge, ljudske odbore, ustanove, organizacije, društva in posameznike vabimo, da objavljajo v Dolenjskem listu vse vrste oglasov.

Objavljajte v domačem časniku vse razpise za nova delovna mesta, štipendije, licitacije, reklamne oglase za vaše izdelke in usluge, oglase za iskanje in prodajo strojev, surovin, blaga in podobno.

Naročajte male oglaševale, ki vam prineso zanesljiv uspeh!

Podprtite z oglasi redno izhajanje domačega pokrajinskega časnika, ki seznača nad 50.000 bralcev z najvažnejšimi političnimi, gospodarskimi in kulturnimi dogodki, zlasti pa z vsem družbenim doganjem Dolenjske.

Naročila za reklame in oglase pošljajte na naslov: Uprava »Dolenjskega lista«, Novo mesto, p. predel 33

Pročelje tovarne BELT

2. februarja letos sta praznovala v krogu svoje družine petdesetletnico poroke zakonca Josip in Barbara Barborič iz Pittsburgha. Zlatoporočenca imata številno družino: šest sinov in dve hčeri, 18 vnukov in 9 pravnukov. Josip Barborič je doma iz Adlešič, Barbara pa iz Žilje. Kot dekle se je pisala Vranec. Zlatoporočencem želimo še mnogo zadovoljnih let v krogu svojih dragih!

rekuje vrsto gospodarskih ukrepov, ki naj zagotovijo dvig proizvodnje sena in s tem porast števila živine. Stalež živine je nad slovenskim povprečjem, saj odpade po 365 govedi na 1.000 prebivalcev, v LRS pa le 328 glav.

Sadjarstvo v občini Črnomelj se kljub tovarni »Belsad« še ni uveljavilo. Povprečni donos na drevje še zdaleč ne dosega republiškega povprečja. Tovarna »Belsad« zato sadje uvaža tudi ed drugod, čeprav so možnosti in pogoji za razvoj te kmetijske veje izredno ugodni. Katastrski dohodek iz sadovnjakov je za Belo krajino ocenjen kot drugi najvišji dohodek in za 120% večji kakor katastrski dohodek nujivskih površin. Maksimalni donos dosežejo vinogradi, toda proizvodnja vina pada zaradi opešane zemlje in starih trsov. 70% vseh trsov je starih preko 40 let.

Agrarna prenaseljenost v Beli krajini je na diani:

- na 10 ha kmetijske zemlje v Beli krajini živi 24 prebivalcev;
- na 10 ha kmetijske zemlje v LRS pa povprečno 5 prebivalcev.

(Podatki iz »Kmetijsiva LRS v luči statistike«, Izdaje Zavoda za statistiko LRS). Ce pri teh ugotovitvah predpostavljamo, da je tudi v Beli krajini kmet obdavljen po katastrskem donosu ter da razen novega industrijskega središča v Črnomelju ni primernih tržišč, zato tudi ne pomembnih kmetijskih presežkov, je laže razumeti zakaj je kmetijstvo v Beli krajini tako pasivno. In vendar je v kmetijstvu zaposlenih 73% vseh prebivalcev Beli krajine.

Bela krajina je torej agrarno tako prenaseljena, da se v bližnji in daljši perspektivni bodočnosti ne obeta povečanje kmetijskega prebivalstva. Se več: ves naravn prirost prebivalstva v naslednjih 20 ali celo 30 letih bo prvenstveno iskal zapalitev v nekmetijskih panogah. Ta pojav terja izredne napore za ostvaritev novih delovnih mest predvsem v obrti, industriji in gradnjah. Domača obrt po vseh tudi nij mogla prispevat k višjemu standardu belokranjskega kmeta.

Industrijska podjetja v Črnomelju zaposlujejo 454 oseb (l. 1953) ali 32% vseh v nekmetijstu zaposlenih oseb. Kolikšen je pomen te industrije za Belo krajino, ugotovimo iz odstotka v industriji zaposlenih v merilu Beli krajine, saj znaša komaj 5%. Industrijska podjetja še niso dosegrena, no perspektivni

izgradnji pa bi mogla zaposliti preko 1.000 oseb, narodni dohodek bi se dvignil za več sto milijonov. Poleg tega je treba predvideti še novo industrijo, na katero sме Črnomelj računati, takoj ko bodo dani pogoji za njeno ostvaritev.

Obrt je v l. 1954 po močnem upadu ponovno dosegla predvojno stanje zaposlenosti. Število zaposlenih danes ustreza republiškemu povprečju na 1.000 prebivalcev. Le raznolikost obratov še ni dosežena.

Podprtati je treba, da predstavlja obrt dandanes za vsa mesta najidealnejšo rešitev za povečanje števila novih delovnih mest in osnovne pogoje za izgradnjo in razvoj nove industrije.

V merilu obravnavanega ob-

močja bi predvidoma v 30 letih moral dvigniti število zaposlenih v obrti od 122 na novih 400.

Ce računamo tudi v obrti po 3,2 milijona din na eno delovno mesto, bi morali samo za razvoj obrti predvideti letno okrog 40 milij. din kredita (v kolikor ne bi k temu prispeval tudi privatni sektor).

Perspektivno bi se mogle v Črnomelju uveljaviti sledeče obrtne stroke: lesna, kovinska, elektrotehnična, gradbena, tekstilna, usnjarska, živilska in uslužnostna. Pri tem pa pretežno odločajo kadri, ki bodo razumeli, da samo močno razvita obrt nudi nadaljnje možnosti in prvo stopnjo k večji industrializaciji in da tudi obrt veliko prispeva za višjo življenjsko ravnen.

Črnomelj — mesto v okviru demografske problematike Bele krajine

Ce izvzamemo vojna leta in njih posledice glede vsakoletnega prirasta števila prebivalstva v Sloveniji, lahko računamo, da znaša povprečni naravn prirost klub izseljevanju v zadnjih 30 letih še vedno skoraj 1%. Zaradi neenakomernega razvoja proizvajalnih sil v obsegu republike, zaradi gospodarske krize pred vojno, preseževanja, izseljevanja in drugih vzrokov se vsakoletni naravn prirost po okrajih precej razlikuje. Toda nesporno je, da smemo teo-

retično vselej oceniti, da število prebivalstva v daljšem obdobju v Sloveniji narašča za okrog 1% na leto.

V merilu bivšega OLO Črnomelj pa kažejo podatki vsaj v orientacijskem smislu, ker se da našteje upravne meje ne krijejo povsem s starimi, da število prebivalstva teži k ustalitvi, ozir. da celo upada v primeri s prebivalstvom pred l. 1890. Tako kažejo podatki, da je okraj Črnomelj štel

l. 1890 —	28.460 prebivalcev	= 100 % (osnova)
l. 1900 —	26.300 prebivalcev	= 93 %
l. 1910 —	24.755 prebivalcev	= 87 %
l. 1921 —	24.404 prebivalcev	= 86 %
l. 1931 —	27.353 prebivalcev	= 96 %
l. 1948 —	24.345 prebivalcev	= 86 %
l. 1953 —	25.272 prebivalcev	= 99 %

Ce predpostavljamo, da bi število prebivalstva tudi v Beli krajini naraščalo za 1% na leto, smo eniti, da bi od l. 1890 do 1953 prebivalstvo narastlo na 53.260 prebivalcev, kar je okrog 28.000 ali 110% oseb več, kakor jih izkazuje poslednji uradni popis. Izkušnje razvoja drugih mest pa nas navajajo, da je koncentracija prebivalstva v mestih pri nas treba predvideti od 1.8-6%, v zapadnih državah pa 30% na leto.

S tem je nakazana zunanj oblika posledic zaostalosti proizvajalnih sil ne samo Beli krajini, temveč tudi njenega središča. Latentna delovna sila agrarnega področja tudi v svojem središču ni našla zaposlitve in se je izseljevala.

Povprečni naravn prirost števila prebivalstva na leto po posameznih obdobjih med uradnimi štetji ugotavljajo sledeči odstotek v povprečju:

v merilu:	OLO	Obl.
od l. 1890-1900	- 0.76	- 0.52
1900-1910	- 0.59	- 0.33
1910-1921	- 0.03	- 0.31
1921-1931	+ 1.21	+ 1.61
1931-1948	- 0.65	- 0.23
1948-1953	+ 0.76	+ 2.53
Naravn prir. 1948-53		+ 2.203

Izračun % je aproksimativen, toda ker je upoštevan isti način

v vsej tabelli, je primerljiv. Iz teh odstotkov je mogoče sklepiti na konjunkturna in krizna obdobja v gospodarstvu Beli krajine in Črnomelja. Ce na prvi pogled ugotovimo, da je Črnomelj v preteklih 63 letih dosegel svoj največji vzpon prav v minihih 5 letih, ko je ugotovljen največji relativni prirost prebivalstva. Ta pojav lahko zabeležimo kot odraz konjunkturnega razvoja, saj dejansko skadri odločajo vse (po Lenini).

Klub vsem napornom za zaposlitev latentne delovne sile z agrarnega področja pa ugotavljamo iz podatkov, da se je povprečno najmanj 85 ljudi vsako leto od l. 1948 izselilo iz Beli krajine drugam, ozir. da je v manjšem obsegu Bela krajina še vedno rezervoar delovne sile.

Pri tem se pojavlja vprašanje, s kolikšno rezervo delovne sile smemo računati v merilu Beli krajine v perspektivi 30-40 let. To je obdobje ene generacije, ki svojih načrtov bistveno ne spreminja, obdobje izrabte nekaterih komunalnih naprav, ki danes izdelane, po 40 letih zahtevajo novo. V zakonih razvoja industrije je ugotovljeno, da običajno tudi predelovalna industrija v istem času menja svojo proizvodnjo.

In poglavje o analizi prometne

Ali bo Bela krajina še nadaljnji rezervoar delovne sile?

Vprašanje perspektivnega razvoja sicernega naselja predpostavlja ugotovitve možnosti razvoja novih delovnih mest. Kajti od števila novih delovnih mest raste potreba po gradnji novih stanovanj, servisnih obratov, prometnih zvez, ustreznih poslovnih lokalov, šol in drugih zgrad. V sorazmerni in pospešeni izgradnji vseh teh postopij se održa obseg koncentracije prebivalstva, računsko tudi povečan narodni dohodek itd. Dasi je Črnomelj-mesto danes najpomembnejše industrijsko in gospodarsko središče Bele krajine, predpostavljamo, da bo odslej tudi vsak sojenidni center kot gospodarska komuna prej ali sicer dovoljno število novih delovnih mest za prebivalce svojega področja ter zato v daljši perspektivi ni računati s posebno najmanj dvakrat dnevno av-

oddaljenih postaj na Hrvatskem, medtem ko v naseljih nad 10 km oddaljenosti od Črnomelja in izven ožjega železniškega gravitacijskega območja ni delavec, ki bi bili zaposleni v Črnomelju. Vzrok: pomanjkanje rednih avtobusnih zvez. Pomislek, da proge ne bi bile dovoljne, so samo navidezni, kajti dejstvo je, da je pojav agrarne reforme prenasejajoči očiten zlasti v oddaljenih naseljih Bele krajine, medtem ko v istem času ugotavljamo, da v Črnomelju često ni najti dovoljne sile za zaposlitev.

Iz ugotovitve takega stanja avtobusnega prometa v Beli krajini s središčem v Črnomelju je nujno, da bi bilo treba vsaj v gradbeni in turistični sezoni vzpostaviti re-s

Ena najlepših povojuh zgradb novega Črnomelja: dijaški dom Boris Kidriča, ki v Sloveniji po svoji arhitektonski zamislji in lepi izvedbi nima primere.

visokim dotokom ljudi v Črnomelj. Toliko večji porast števila prebivalstva v naslednjih nekaj letih je predvideti vzporedno z naglim razvojem industrije in s tem v zvezi sprostitev vseh sil za pospešen razvoj mesta s širokim gravitacijskim zaledjem. Kakršna koli upravna razdelitev občin in njihovih mej ne bo mogla omestiti funkcij tega mesta in njegovega pomena za vso Belo krajino. Po perspektivni oceni razvoja Črnomelja je bilo treba predvideti po predlogih iz l. 1953 sledete število novih delovnih mest:

- 100 v tovarni Belsad v teku naslednjih 10 let;
- 100 v Zelezolivarni (v roku 5 let);
- 300 v premogovniku (v roku 10 let);
- 260 eksploatacija glinice (v roku 10 let ali prej);
- 600 izgradnja železniške delavnice (10 let);
- 200 gradnja cest in železnic;
- 400 novo zaposleni v obrti (10 let)

1958 skupaj v industriji in obrti.

Ce k temu prištejemo še ustrezeno število zaposlenih
2,8% v prometu ali 58 zaposlenih;
3,6% v trgovini ali 75 zaposlenih;
7,2% v komunalni ali 146 zaposlenih;
7,2% v upravno - kulturno - prostavnih socialnih dejavnosti ali 146 zaposlenih, sledi, da moramo v naslednjih 10 letih samo na urbanističnem področju Črnomelja predvideti 2.485 novih delovnih mest. K temu je upoštevati običajnih 50% neaktivnih družinskih članov.

Iz tega sledi, da bi Črnomelj, pod pogojem, da bi bili zgrajeni prej odmerjeni objekti narašča od dosedanjih . . . 2.964 oseb dodatno novo zaposlenih
v industr. in obrti . . . 1.960 oseb novo zaposlenih v servisih
in ustanovah . . . 425 oseb neaktivni člani družin 2.355 oseb

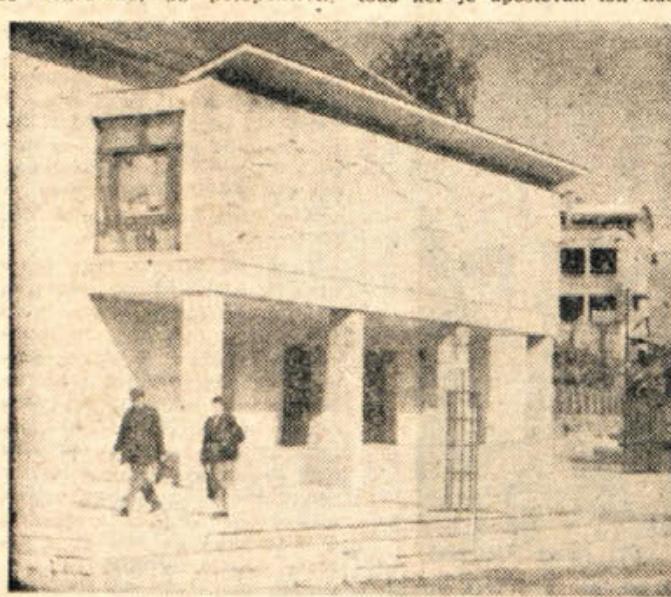
na skupaj leta 1958 . . . 7.731 oseb

Ce k temu prištejemo še % oseb, ki se danes dnevno vozijo na delo iz oddaljenosti preko 4 km, vidimo, da bo Črnomelj z neposredni naselji naraščal na okrog 8.000 oseb.

Perspektivno smemo zato cenniti, da bo promet na železniški postaji v Črnomelju naraščal vse do izgradnje nove trase čez Kančarico-Vinico in dalje s priključkom na progo Karlovac-Reka. Po izgradnji omenjenega odcepa bo tovorni promet na postaji predvidoma upadel na 1/3: našnjenega stanja ter sele čez naslednjih 20 let dosegel današnji obseg.

V zvezi s to oceno lahko zaključimo, da razen gradnje novega železniškega odcepa in vzpostavljanja rednih objektov ni priporočljiva gradnja nobenih večjih investicijskih naprav na tej postaji, kajtor bi bilo pričakovati zaradi predvidoma povečanega prometa.

Razen tega moramo za Črnomelj, kajtor za vso Belo krajino, in v nemajnem obsegu tudi za vso republiko, podčitali pomen

Zgovedinski Prosvetni dom v Črnomelju

izgraditve proge Crnomelj—Vinci. Kdorkoli pozna Belo krajino ve, da bi ta železnica presegla lokalni pomen. Toda samo dejstva, ki jih je mogoče ugotoviti v Beli krajini, govorijo za ekonomsko utemeljenost teh investicij in rentabilnost njenega vzdrževanja:

1. Na daljavo 19 km bi povezovala preko 5.000 tam naseljenih prebivalcev. V širšem gravitacijskem okolju pa preko 11.000.

2. Doseči bi bilo mogoče agrarne produkte tega področja. Zaradi ugodnega odvoza bi bile dane osnove za povečanje proizvodnje teh produktov.

3. Danosnejše in trirat obsežnejše bi bilo izkorisitev premoaga v Kanjariči, kjer je prav odvoz največje grlo proizvodnje.

4. Z dograditvijo tega odcepa bi bilo mogoče doseči velike sklade najboljšega boksite v Sloveniji za potrebe tovarne v Kidričevem.

5. V nemajhni meri ne smemo podcenjevati pomena novih turističnih možnosti zaradi bližine Kolpe in predelov, ki jih večina Slovencev še ne pozna.

6. Stroški za zgornji ustroj proge predvidoma ne bi znašali več kakor 16.000.000 din na en dolžinski km (35 kg trdnice), kajti do sile izvršena dela zajemajo po oceni pribl. 70% vseh stroškov.

7. Z dograditvijo tega odcepa proge bi zmanjšali kamnolшки promet skozi Crnomelj za predvsem 60% obstoječega stanja.

8. Eksploatacija gline v obstojenih opeckarni bi bila rentabilnejša in večja, proizvodi cenejši.

*

(V nadaljevanju tega poglavja govoriti urbanistični načrt o investicijskih sredstvih in narodnem dohodu; zaradi pomanjkanja prostora moramo te zanimive navede žal izpustiti. Pristavljamo pa, da predvideva urbanistični načrt na tem mestu precej sprememb v smislu že znanosti načrta, da bi se področje Belo krajine — kot cele Dolenjske — poslat spremenilo iz dosedanjega pasivnega v aktivno stanje, z kar pa bodo seveda v doglednem času potrebna večja sredstva. Ta seveda ne bodo dana samo za dvig življenjske ravni ene občine: nasprotno, koristili bodo precej širšemu krogu naših delovnih ljudi, medtem ko bodo n. pr. planirana električna energija, boksit, premog itd. iz belokranjskih podjetij koristili vsej naši skupnosti.)

NACRT

Gradbeno področje Crnomelja je zelo razvlečeno in neenotno. Iz starega srednjeveškega utrjenega mesta, ki je še v celoti obranjeno na pomolu med Lahinjo in Dobličico, so začeli zazidavati zemljišča ob glavnih izpadnih cestah.

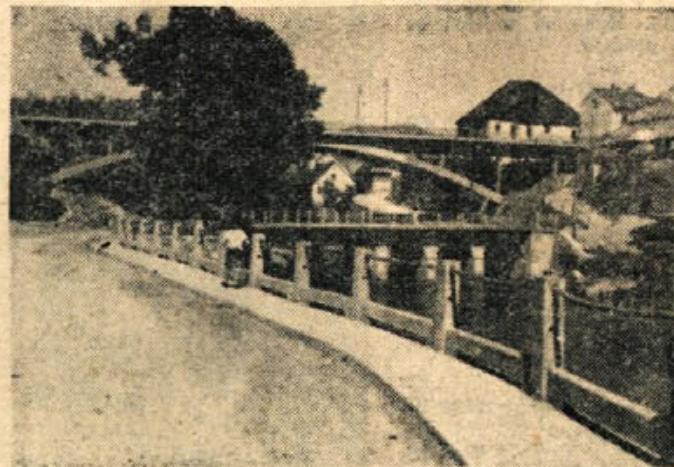
Topografske razmere (ovinski strug Lahinje in Dobličice) so sprito nizko tehnične zmogljivosti gradnje onemogočile enakomerni razvoj mesta na vse strani. Tako je danes mesto razvlečeno na dolžini čez 2 km.

Tudi po osvoboditvi se močno želi želja posameznikov, da bi gradili zasebne stanovanjske hiše na svojih travnikih in njivah, kjerkoli ob glavnih cestah, ne glede na ekonomicnost komunalnih naprav. S tem se seveda še povečuje nevarnost nadaljnega neorganskega razvoja mesta.

Zato je v urbanističnem načrtu predvsem obdelana zamisel koncentracije gradbenih zemljišč okoli starega in novega središča, s točno odrejenimi sistemati zazidave.

Danes ima Crnomelj približno 20 ha gradbenih zemljišč za stanovanjske namene. Za predvideno število 6.000 prebivalcev v 30 letih pa je v urbanističnem načrtu predvideno še 40 ha, tako da bo na skupni površini 60 ha znašala gostota 100 preb./ha.

Važen problem Crnomelja je neenotna zazidava — mehanica stanovanjskih in gospodarskih poslopij z neurejenimi dvorišči, ki kazijo podobno mesta. Pravi mestni značaj ima samo stari del mesta na pomolu, medtem ko se v ostalih delih, celo ob glavnih cestah proti železniški po-

Romantika v belokranjski prestolnici: mostovje ob sotočju Lahinje in Dobličanke

staji, še vedno drži podeželsko — predmestni značaj zazidave. Najnujnejši ukrepi za ureditev mesta bi se morali začeti s čiščenjem dvorišč, postavljanjem ograj, podiranjem dotrajalih gospodarskih poslopij in s stroginimi prometnimi in higieniskimi predpisami.

Ožje gradbeno območje obsega središče mesta, t. j. star Crnomelj ter pa ob cesti proti Svibniku in Semču, v okolici Prosvetnega doma. Ta del mesta je dobro dosegljiv z vseh strani in ima še nekaj prostih površin za zidavo večjih objektov. Tu je treba izravnati glavno cesto in zgraditi hotel z restavracijo, pošto in trgovske paviljone.

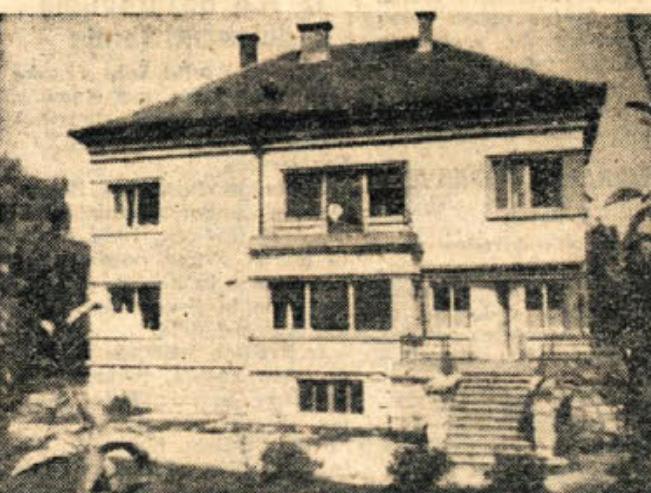
Novo mestno središče

Geografsko središče današnjega Crnomelja je nekje ob glavni cesti med odcepili cestami proti Svibniku in Semču, v okolici Prosvetnega doma. Ta del mesta je dobro dosegljiv z vseh strani in ima še nekaj prostih površin za zidavo večjih objektov. Tu je treba izravnati glavno cesto in zgraditi hotel z restavracijo, pošto in trgovske paviljone.

Stanovanjska področja

Vse ožje in širše gradbeno območje Crnomelja, razen površin, ki so določene za industrijo, komunalne naprave in poslovno-upravna središča, je namenjeno stanovanjski graditvi. Skupna površina stanovanjskih kompleksov (brez zaščitnih pasov in cest) znaša 60 ha.

Zazidava ni predvidena v enolinem sistemu, temveč v raznih sistemih, ki so odvisni od lokacije in okoliške zazidave.

Zdravstveni dom v Crnomelju

Večina novih stanovanj bo verjetno v enodružinskih hišah, ki jih lastniki grade sami, vendar pa je treba računati s tem, da bodo v teklu 30 let nastopili ugodejni pogoji za gradnjo večstanovanjskih hiš, ki so mnogo bolj ekonomične. Zato so področja bliže mestnih središč določena za zazidavo večstanovanjskih hiš, bolj oddaljena pa za individualne hiše ali dvojčke.

Pri izbiri površin za stanovanjske namene, v okviru ur-

banističnega načrta, in pri določevanju zazidalnih sistemov so bile upoštevane današnje tradicije in navade ter udomačeni način življenja, vendar pa moramo opozoriti, da je treba privzakovati tudi povečanje proizvodnosti, postopno preobrazbo socialne strukture prebivalstva in nove potrebe v zvezi z zivljensko ravno.

Danes je popolnoma razumljivo, da skupnost podpira samopobudo za zidavo enodružinskih hiš, ker je to sprito nizke storilnosti in visokih cen gradbenih operativnih razmeroma najpovoljniji način gradnje. Mentaliteta naših ljudi je še vedno takšna, da jim enodružinska hišica nudí največjo izolacijo in da hočejo nekaj zemljišča okoli zgradbe, kjer lahko pridelajo nekaj soli, ali sadja za lastne potrebe.

Vendar pa je sistem enodružinskih hiš neekonomičen za skupnost, ker se s tem zasedejo razmeroma velike površine z nizkim številom prebivalstva. Na teh površinah pa je treba prav tako napeljati vodovod, kanalizacijo in elektriko ter zgraditi ceste, kjerči če bi bile zazidane z večstanovanjskimi in večnadstropnimi zgradbami. Prevelik obseg mestnih površin prav tako ni v korist samim prebivalcem, ker se s tem podaljšujejo dnevne poti v službo, šolo itd.

Primerjava med individualno zazidavo v raznih sistemih nam pokazuje, kako se ekonomicnost izrabe zemljišča stopnjuje od individualne hiše do večstanovanjskega bloka. Seveda se na področjih, ki so strma ali imajo sicer slabe pogoje, ne more dočeti ista ekonomicnost kot na ravnih terenih. Ekonomicnost izrabe zemljišča se meri po dveh pokazateljih: po gostoti prebivalstva po hektaru in po razmerju med vsoto etajnih površin in površino zemljišča. Po obeh kriterijih je gradnja prosti stoečih pritličnih individualnih hiš najmanj ekonomična. Naše gospodarske razmere prav gotovo ne dopuščajo razmatranja sredstev skupnosti, čeprav morda to ni tako očitno,

kot v drugih gospodarskih panogah.

Pregled stanovanjskih površin:

- Površine z večstanovanjskimi zgradbami (delna uporaba pritličja za poslovne namene) 14.61 ha, 2500 preb. 180 preb./ha
- Površine z enodružinskimi zgradbami 46.48 ha, 3500 preb. 76 preb./ha

Skupaj:

60.09 ha, 6000 preb. 100 preb./ha

Področja za komunalno dejavnost

V komunalno dejavnost spadajo skladisca, delavnice, garaze, sejmische, klavnice, razni servisi in drugi obrati, ki povzročajo prah, ropot, dim ali smrad in zato ne sodijo v neposredno bližino stanovanjskih področij in javnih zgradb.

Področja za industrijo

V Crnomelu oziroma njegovih neposrednih okolicih danes poslujejo trije večji industrijski obrati: Belokranjska livarna, tovarna za predelovanje sadja »Belsad« ter rudnik Kanjariča. Lokacija vseh teh obratov je na zapadni strani mesta. Vse lokacije so v načrtu povezane z železniško progo in novoprojektoreno cesto. Za morebitno razširitev sedanjih obratov in za gradnjo novih industrijskih objektov je predvideno zemljišče med naseljem Kočevje, desnim bregom Dobličice in novo cesto. Manjši industrijski obrati se lahko postavijo tudi na kompleksi blizu tovornega kolodvora, ki so določeni za komunalne obrate. Zemljišče za predvideno železniško delavnico je izven situacijskega načrta, severno od železniške proge.

Za industrijske površine je predvideno 11.87 ha.

Kmetijska področja

V kmetijska področja spadajo vse površine v zaščitenem pasu, ki niso namenjene za javno uporabo. Vprašanje najboljše izbire kultur v urbanističnem načrtu ni obdelano, upoštevana je samo osnovna misel, da se ohrani čim več obdelovalnih površin, kot agrarnega zaledja za bodoči vse večji razvoj Crnomelja. Zato je zazidava strogo omejena samo na ožje in širše gradbeno območje.

Zemljišča za javne zgradbe

Na področju ožjega in širšega gradbenega področja je treba rezervirati potrebne površine za javne zgradbe.

Parki, javni nasadi, igrišča

Za Crnomelj, ki bo predvidoma imel v 30 letih 8000 prebivalcev, ne bodo potrebne posebno velike površine javnih nasadov, ker ima mesto majhen obseg in je neposredno povezano z naravo. Urbanistični načrt predvideva ureritev mestnih in javnih nasadov v starem mestu okoli gradu in Komende, na poboji pod gimnazijo, okoli prosvetnega doma in drugih objektov v novem mestnem središču ter pred kolodvorm. Ti nasadi naj bodo obdelani popolnoma vrtarsko, z valjaliimi ali tlačovanimi stezami, klopmi in drugimi potrebnimi objekti.

Bregovi Lahinje in Dobličice so največja atrakcija Crnomelja, žal pa danes niso povsod pristopni in zato se prebivalstvo ob njih ne sprejava. V urbanističnem načrtu se predvideva izpeljava sprejalnih poti ob obeh bregovih, predvsem pa okoli potoka, na katerem stoji stari Crnomelj. V ta namen naj se na primernih mestih uredijo dostopni skozi vrtove. Postaviti bo treba tudi dve brevi čez Lahinjo.

Centralno športno igrišče je predvideno in delno že zgrajeno v Loki, lokalno pa pri gimnaziji. Manjše igrišča je treba urediti tudi pri Kanjariču. Otroška igrišča so po urbanističnem načrtu razporejena okoli šol in vrtcev, pa tudi na posameznih stanovanjskih področjih.

Osemletka za sedaj le v Semiču

medtem ko druge osnovne šole v semiški občini za to zdaj še nimajo pogojev

Na zadnji seji ObLO v Semiču so odborniki razpravljali o potrošilci sveta za šolstvo. Seznamili so se z obsežnimi in perečimi vprašanji s šolskega področja, ki jih morajo pomagati reševati vsi družbeni činitelji. Predvsem so razpravljali o osemletki v Semiču. Ob uresničevanju enotne šolske obveznosti ima namreč za zdaj vse pogoje le šola v Semiču. ObLO se je strinjal predlogom, da se bodo učenci višjih razredov sestnih šol vključili v višje razrede semiške šole. Za to govoril bližnji šol, dobro pota, predvsem pa boljši pogoji za pouk v teh razredih, ki jih ima semiška šola.

Odborniki so se seznanili tudi z učnim uspehi in o obliku šole v prvem poustju. — Od 7 šol v občini jih je kar 5 brez lastne stavbe, šola na Streljcu pa je še v obnovi. Klapo so ponokod že kar nemogoče za pisanje, 3 šole pa postajajo še vedno v zasebnih hišah. Powsem neprimeren je prostor za šolo na Gabru, zato bi moral najprej začeti z gradnjo šole na Vrčicih. Seveda primanjkuje vsem šolam tudi učil.

Na bližnjih zborih vlovljev bodo tudi v semiški občini volili nove člane šolskih odborov, ker je sedanjam čas potekel.

Predzadnjo nedeljo so člani KUD Ježe Mihalčič proslavili

Šentjernejske vesti

V počastitev spomina umrlega predsednika Zvezne ljudske skupštine tv. Moše Pijade so po Sentjernej vsele zastave na pol droga ali z žalnimi trakovi. Zvočnik na trgu je prenašel, da premoženjsko stanje nedodelnikov in oseb, ki so pod skrbništvom kd.

Oblinski svet za socialno varstvo in delo je na zadnji seji obravnaval prošnje za socijalne podpore ter za znižanje ozljoma odps bolniških stroškov. Večina prošnje je bila ugodno rešena. Področje dela, ki ga opravlja svet za socialno skrbstvo, je široko in zelo po-

membno. Najvažnejše njegove naloge so skrb za nepreskrbljene otroki, mladino in odrasle, za žrtve fašističnega nasilja, za otroke padlih borcev, za invalidne, za premoženjsko stanje nedodelnikov in oseb, ki so pod

zaščititev spomina umrlega predsednika Zvezne ljudske skupštine tv. Moše Pijade so po Sentjernej vsele zastave na pol droga ali z žalnimi trakovi. Zvočnik na trgu je prenašel, da premoženjsko stanje nedodelnikov in oseb, ki so pod

zveznih in republiških predpisih, za zdravstvene oseb, ki so zaradi simona popularna oproštene plačevanja stroškov ter za zdravstvene takih, ki so zaradi slabih gospodarskih in drugih razmer delno oproščeni plačila za zdravstvene storitve. V bodoče bo treba še povrati skrb za mladino in njenem vzgojo ter za gluhotnemu in defektivni osebi, ki so bile do sedaj še nepreskrbljene. Predvsem bo treba po vsem Šolam, kjer je le mogoče, ustaviti mlečne kuhinje. Do sedaj imamo mlečne kuhinje, kjer prejemajo otroci mleko, rž, kruh, sir, marmelado in podobno hrano, le v Sentjernej, Orehovici in Drči. Prav gotovo so otroci tudi na vseh drugih šolah nujno potrebeni dodatne hrane.

Po neprevidnosti snažilke je pred nekaj dnevi na občini v Sentjernej nastal požar. Med pepekem je ostala žerjavica, ki je začela goreti, zato se je vnej zabol in že gorenj z velikim plamenom. Vestnemu šefu uprave za dohodek Matevžu Robarju, ki je pozno popoldne delal v uradu, se je posrečilo ogenj zdušiti.

Koncert Ljubljanačanov, ki je bil zaradi žalovanja za pokojnega Moša Pijadom odpovedan, bo v nedeljo 31. 3. ob 8. uri zvezcer. Vsi sedeži so bili razprodani že v predprodaji. Na razpolago so le število stolov. Stranski, da ne bo nereda in nepotrebnega razburjanja.

Želite prebivalcev Gor. stare vasi pri Orehovici

Cesta iz Sentjerne proti Orehovici je v Gor. Star. vasi tako, da že dolgo ne ustreza potrebam načrtaščega prometa. Starovški, klanci slov: daleč naokrog po svoji strmi. Skozi vas je cesta pravzaprav en sam neprigleden ovink, sredi vas je pa tako ozka, da se vozila nimajo kamogniti. Vaščani že leta in leta želijo, da bi ta del ceste preuredili. Odločili so se, da boda s prostovoljnim delom tudi sami pomagali. Vas je pripravljena dat 90 delovnih dni v pregro, 112 pa težaških delovnih dni. Verjetno bi se po začetku del takih prostovoljnih delavcev dobilo še več.

Naročite svojcem v tujini DOLENJSKI LIST, hvaležni vam bodo za pozornost!

Poslužuje se malih oglasov v Dolenjskem listu — naročniki imajo 50-odstotni popust!

Naročajte in berite Dolenjski list!

MATURANTOM

za nasvet in v pomislek

Diplomanti se lahko vpisajo kot redni ali izredni slušalci na Državni inštitut za fiziko-kulturo v Beogradu (stopnja fakultete).

Absolventi inštituta so lahko načrni kot predmetni učitelji ali učitelji telesne vježbe na raznih šolah (gimnazijah, strokovnih šolah itd.). Poleg tega pa so lahko učitelji raznih institucij za telesno vježbo in šport.

Studenti te so poleg vsej svojosti z enim ali več predmeti na Višji pedagoški šoli. Vse predmete so predpostobljeni tudi za ta predmet. Ce pa povezijo svoj studij z enim predmetom na prirodoslovno-matematično-fizički fakulteti, dobijo naslov profesorja pripravnika in so usposobljeni za poučevanje istega predmeta na višji gimnaziji.

Potreba po tem kadru je pri nas zelo velika.

5. Višja šola za gospodinjske učiteljice v Grobeljah pri Ljubljani.

Studentke se na tej šoli izobražujejo za učiteljice gospodinjstva in ročnih del na splošno izobraževalnem programu in srednjih šolah.

Ponrek tega z. Pouk je teorijski in praktični. Zato je šola opremljena s primerjivim inventarjem ter ima posestvo.

Pogoji za sprejem: v šolo so lahko vpisajo učiteljice, ki so opravile strokovni učiteljski izpit, izjemoma tudi učiteljice brez strokovnega izpitja in kandidatice, ki so opravile maturu na višji gimnaziji.

Absolventke Višje gospodinjske šole imajo višjo izobrazbo in dobitjo naziv predmetne učiteljice.

Tega kadra pri nas zelo primanjkuje, zato je dovolj možnosti za zapošljitev.

7. Višja strokovna šola za sozialne delavce v Zagrebu. Na tej šoli trajajo pouk dveh letih. Možnost, da se posameži absolventi te šole so dosegne uprime.

Šola za hiroteknike v Zagrebu. Pouk trajajo leto. Absolventi se lahko zapošljijo v administrativni uradov in upravnih organov, ustanov in podjetij.

Vojška akademija. Pouk na tej šoli trajajo tri leta, le na Šoli za sanitetne oficirje trajajo šolanje 4 leta.

Maturantom in maturantkam pa se nudijo ugodni pogoji zapoštive tudi v našem gospodinjstvu in turizmu.

PRIMERI NEPRAVILNE IZBIRE POKLICA

Razpolagamo s podatki o stevilnih primerih nepravilne izbire poklica. Nekaj teh primerov homonim, kar bi morda zelo potučno vplivalo na maturante in maturantke.

Prvi primer: Student germanistike petega semestra. Misli, da ne bo mogel dokončati študija, če da je samo jezikovno-angličiščno nadarjen. Za literaturo da nima pravega smisla. Razen tega v družbi ne zna nastopati. Pred ljudimi ne zna govoriti. Prosi po podprtju, da mu pomaga.

Drugi primer: Študent prava. Brez vsegača zanimanja za stroško. Na vsak način se želi vpisati na drugo šolo. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za popomo.

Tretji primer: Študentka medicince. Zaradi prevelikih zahtev na medicinski fakulteti bi se radi vpisala na drugo fakulteto. Prosi za nasvet.

Cetrti primer: Študent psihologije. Spoznal je, da je začel psihologijo študirati zaradi osebnih, notranjih konfliktov. Ne ve, če ima sploh smisla, da nadaljuje študij. Prosi za mnenje.

Peti primer: Študent medicince. Pri pogledu na kri na postane slabo. Prosi za nasvet.

Sesti primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Četrtni primer: Študentka medicince. Zaradi prevelikih zahtev na medicinski fakulteti bi se radi vpisala na drugo fakulteto. Prosi za nasvet.

Peto primer: Študent psihologije. Spoznal je, da je začel psihologijo študirati zaradi osebnih, notranjih konfliktov. Ne ve, če ima sploh smisla, da nadaljuje študij. Prosi za mnenje.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Sedmi primer: Študent umetnosti, načrni zgodovinar. Toda nima pojma, kaj bi za mogla strokovno izobraževanje. Od pakline prosi za nasvet.

Kurentovanje v Kostanjevici

Javna tajnost —
vse kuje verze...

Kakih štirinajst dni pred začetkom tradicionalnega kurentovanja v Kostanjevici so začeli delovati najrazličnejši spesniki, ki so na vse kripilje kovali verze za občini zbor

Ali je živ?

Perforcenhausa, za sprevod Šelmes in druge pritiskline, ki so v zvezi s karnevalom. Javna tajnost je bila, da se v nekem podjetju za »skoš« spoznajo poleg denarja tudi na ženitbenem ponudbe, da balado o furlanskih preprih pišejo v bližnjem. Pri dobrini kapljici, da tajnik občine v svojem prostem času, ki pa ga ima sakramensko malo piše nežno kulinjsko liriko o Erikli; da so veličastni verzi Šelme vzburili tudi moža, ki v resnicu pomeni živ lek-sikon in se sicer spozna samo na resno glasbo, skratka, javna tajnost je bila, da je v Kosta-

Več družabnosti:

Terenski odbori Socialistične zveze v Novem mestu so tudi ob letošnjem 8. marcu pripravili prav uspele in prijetne družabne večere, katerih so se poleg žena udeležili tudi mnogi može. Ponekod so organizirali sodelovanjem prosvetnih delatcev, mladine, pevcev in gudev tudi prav okusne kulturne sporedne, za dobro voljo pa so poskrbeli organizatorji večerov z dobrim, cenenim prigrizkom in pijačo. Na teh večerih smo srečali mnogoč žena in mož, ki jih sicer ne vidite v nobenem javnem lokalnu, ki ne zahajajo v družbu, ki se pa — kakor se je tokrat vnoči pokazalo — prav radi povesele v družbi znancev in prijateljev iz ulice ali očjega tereta. O uspehlih družabnih večerih ob 8. marcu poročaju tudi iz Metlike, kjer podpirajo aktivnost žena tudi može, ki sami uvajajo »Dan dobre voljes v času, ko letno delovno dobo na kmetskih zamenjuje čas počitka.

Pogled na del dvorane, v kateri se je zbral več sto ljudi

polja, prišli so celo iz Brežic, Brestanice, Krškega, Zagreba, Ljubljane in od drugod. Vse je nestrpočno pričakovalo slovenske baklaže po mestu in ktori so je le mogel se je potem zrinil v Dom kulture, kjer je bil bogat, skoraj bi rekli razkošen spored. Filmski, radijski in drugi reporterji so imeli polne roke dela. Magnetofoni so se vrtili zunaj in znotraj dvorane in v bližnjice najfinjejših fotografiskih aparatov so požiralne priroke. Maski pa so se vstipale na oder v dragocenih in izvirnih kitajskih, arabskih in drugih nošajh, ki bi jih zmanjšali za gledališko predstavo. Za karneval je vsak najboljši kar ima, in karneval ima pri nas večjo tradicijo kot gledališče. Resnici da ljubo moramo povestati, da podpovrčajo živahne urice, so začeleni. Prav bi bilo, da bi organizacije in društva upoštevala tudi to obliko družabnega občevanja. Veliko laže bo delati, še bomo člane organizacij vabili tudi h kulturnim, sproščenim zabavam in ne le k delu. Uspehi bodo prav potovno večji, ko se bomo med sabo tudi bolj poznavali.

Zborovanje bedakov v Domu kulture vsako leto pregleda napake posameznikov in ustanov ter društva in organizacij. Na duhovitih jih razglasiti, tako da lahko smatramo to zborovanje za koristno kritiko, ki v nasmehu pove resnico. Pri teh vrnstih predmet je sicer težko držati pravi ton, toda v Ko-

Kako je Petja skolom uplenil prašiča

Za Petjo iz Jelendolskega brega so trdili, da mu možani niso povsem brezhlivo delovali. Rekel bi, da so se malec motal, kajti kadar je šlo za njegovo korist, je znal stvar vedno pravilno rešiti; le kadar je videl, da bi mu bilo v škodo, se je skril za ljudsko trditve o koleskih v glavi, ki mu ne teko povsem pravilno.

Neko zgodnjino spomlad je sekal kolje v streljnici, gosto obraščen s borji in s smrekami. Ko je pretkal po leskovih grmih, mu je oko ušlo v majhno dolinico. Sam sebi ni verjal, ali prav vidi. Sredi dolinice je med razrito rušo spel dokaj velik dijvični prašič. Ampak Petja ni pobegnil domov ali morda za-

kričal. Ne! Hitro je napravil zahrbni načrt, kako se bo brez puške pošlastil prašiča in se potem muzal domaćim lovecem, ki ga niti s puško ne morejo dobiti. Náčrt je bil preprost. S kolom bo mahnil prašiča po hrbitu, mu zlomil hrbitenco, da ne bo mogel bežati, potem pa ga pokončal s sekiro.

Kot jegulja je smuknil čez rob dolinice, da ne bi prezgodaj zbulil ščetinarja. Odsekal je primeren kaj in zataknal sekirico za pas. Kar najbolj tisto se je približal spetemu ščetinarju in ga z vso močjo mahnil s kolom. Toda nič se ni zganilo, pač pa se je najprej malo pokadilo z prašičevega hrbita, potem pa je strašno zasmrdelo...

Račičeve „Belokranjske pisanice“ so spet prisle med deco

Ze leta 1924 je Božo Račič, znani popularizator Belokranjske in folklornega bogastva, nabolal v Adlešičih 42 belokranjskih otroških pesmi (tu so vstete tudi razne variante) in jih v drobnih knjižicah postal med mladino. Pesmi, ki jih je založila tedanja Učiteljska tiskarna in jih je z risbami opremil Maksim Gaspari, so kmalu pošle in jih je danes le redokojek dobiti.

Zato je prav, da se je Mladinska knjižica vložila in v svoji Cicibanovi knjižnici kot otroško slikanico ponatisila nekatere belokranjske pesmi iz Račičeve zbirke. Tako je v prikupni knjižici z barvnimi litografijami Rože Piščančeve izšlo deset belokranjskih pe-

smic, ki jih je še prej jezikovno predelal Janko Modra. Res da so pesmi v Cicibanovi knjižnici dobile bralce po vsej Sloveniji, vendar je tu le vprašanja, če se sme tipične belokranjske ljudske pesmi tako »spoknjiliti«. Naj primerjanju samo en Račičev objavljeni zapis iz leta 1924 in pa zadnjo Modrovo predelavo:

Račič:
Dirin, dirin duka,
videla sem vuka,
vuk se u me-reži,
ja doma bež!

Moder:
Dirin, dirin duka,
videla sem volka.
Volk pokaze mi zobč,
jaz pa njemu brž pete.

Tako je belokranjski deda postal dedek, povitača je potican in tudi v loži mič vec ne kukeku kukuncem. S tem pa so pesmi izgubile svojo narečno posebnost in zraven tudi belokranjsko barvitost.

Risbe Rože Piščančeve bodo otrokom prav dojemljive, škodila le, da se avtorica ni prej razgledala po belokranjski noci, sicer ne bi Belokranje obula v krive opatke in jim noge opletla z jermenji, kot jih nosijo nekateri Srbi. Tudi redeča krila so kvetljemu makedonska ali ukrajinska, ne pa belokranjska.

Toda deco vse to ne bo motilo in bo nedvomno rada segala vo prikupni slikanici.

-af

Ob razstavah ŠK Mirana Jarca

Z ureditvijo veže v Studijski knjižnici Mirana Jarca (v aprilu 1956) je ta ustanova dobila možnost za prirejanje stalnih razstav. Te možnosti se knjižnica tudi poslužuje in ob slikarski razstavi del Janka Lebana. Ob 25-letnici njegove smrti. Od 18. 11. 1957. do 28. 11. 1957. 18. Razstava del Simona Gregorčiča. Ob 50. letnici njegove smrti od 1. III. 20. III. 1957. večja 18. Razstava del predsednika zvezne ljudske skupinske tov. Može Pijada ob njegovem smrti.

V PRIPRAVI SO SLEDEC RAZSTAVE:

1. Razstava Josipa Stritarja ob 120-letnici njegovega rojstva. Od 21. III. 9. IV. 1957. večja. 2. Razstava del Pavla Golle ob 78-letnici njegovega rojstva. Od 10. — 30. IV. v večji ali pa od 10. IV. — 14. IV. 1957. v čitalnici. 3. Izbor starega socialističnega slovenskega tiska. Maj 1957. v večji. 4. Izbor novih pesmi ob 100-letnici ŠK Mirana Jarca ob odprtosti klipa. Od 14. aprila do 28. aprila 1956. Večja. 4. Dolenska v lepi in znanstveni knjigi. Od 14.—21. aprila 1956 v čitalnici, ob obnemih zbornih zgodobrancov LRS v Novem mestu. 5. Razstava del Ivana Cankarja ob 80-letnici njegovega rojstva. Maj 1956. večja. 6. Razstava del Antona Aškerca ob 100-letnici njegovega rojstva. Junij 1956. večja. 7. Izbor partizanskega tiska. V počastitev Dneva borca in Dneva vstaje. Julij 1956. večja. 8. Razstava del Dragotina Ketteja ob 90-letnici njegovega rojstva. Avgust—september 1956. večja. 9. Razstava književne literaturje ob 70. letnici grmske kmetijske tole. 21.—28. X. 1956 v grmski čitalnici. Levatka ob 100-letnici njeverovljene grmske Septembra—oktobra 1956. večja. 10. Devedčanov novomeški občinski v književni praznici. Od 27. okt. — 1. nov. 1956. v čitalnici. 12. Devetdeset let Jurčičevega Desetege brata. November 1956. večja. 13. Zivljenje in delo Nik. Zupančiča. Ob 80-letnici njegovega rojstva. December 1956. večja. 14. Razstava del Antonija Tomša Linhartja ob 200-letnici njegovega rojstva. Januar 1957. večja. 15. Razstava o življenju in delu Vojeslavja Mole-

ki je bila v načrtu že leta 1956, pa bo pršla na vrsto z enoletno zamudo. Najpomembnejša od razstav naše ustanove bo vsekakor razstava Razvoj slovenskih pokrajin v zgodovini. Ta razvoj bo prikazan z pomembno geografskim kart. Razstava je že v pripravi in bo odprtne na prej, za občinski praznik. Za občinstvo oktobra revolucije bo tudi knjižnica pripravila svoj delež k proslavam v Novem mestu.

Natančen razpored, razen zgoraj omenjenih razstav, še ni narejen. Vodilo knjižnice je, da po možnosti menjajo razstavo vsaj vsake tri tedne. Ko bodo raznji pomembni jubileji izbereti, pa bo priprala ustanova razstavice, ki bodo kronološko pokazale razvoj naše književnosti. V bodoče bo Dolenski list sprati obveščal o teh prireditvah, po možnosti tudi s kratkim opisom.

Družabni večer v novomeškem gledališču

V soboto zvečer so se zbrali sodelavci novomeškega gledališča v novo urejenih spodnjih prostorih svoje hiše, kjer so s pomočjo OBO preuredili nekdajne tesne prostore v prijetno, sodobno opredeljeno gledališče. Prof. Tone Trdina je po pozdravu opisal uspehe in načrte gledališča, ki je v zadnji sezoni vse stransko delavnico, predsednik PD Dušan Jerib tov. Sežven Salis je pa nato čestital igralcem, režiserjem in vsem ostalim sodelavcem, in se jima zahvalil za njihovo požrtvovalno prizadovnost.

Prijetno je potekel večer gledališčnikov, med toskami zavrsne sporedne je pa treba posebej omeniti uspeho rokohitve in zavrsne čaravnice tov. Iva Pavšiča in njegovih sodelavcev. Morda bi se iz take skupine lahko razvilo s časom tudi družbeno gledališče, ki bi imelo zlasti z

gostovanji na podeželju široko in hvaljeno področje dela. Ljudem manjka smeha in sproščenje, vedre zabave. Novomeški gledališčniki pa imajo prav v več ježu sposobnih kadrov.

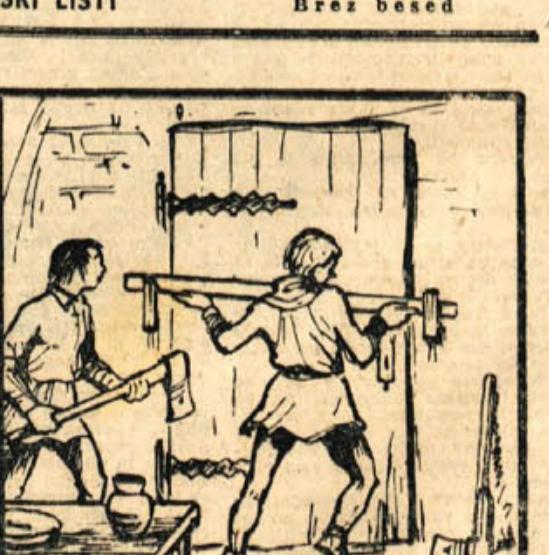

Veliki moskovski cirkus bo obiskal Zagreb

vi medvedi tekmujejo na motorčkah, nastopajo v bočkih in adjutant tudi medveda. Primabljača tega cirkusa Nina Logaševa pa bo plesala na žici klasične baleta, kazaločki in druge plesi. Razen teh bo sodelovalo še veliko drugih artistov tega slavnega cirkusa.

V vsako hišo na Dolenskem:

DOLENJSKI LISTI

9. Nekaj dni kasneje se je pri Hribčevih oglašil prikrajski cerkvenik, stric Ahac, očetov brat.

»Nisi prav začela. Nežala je dejal Hribčevki. »Gospoda se pasja. Seveda, če bi poznali pravico! Vidis, pri županu bi se moraloglašiti. Ta bi lahko znil katero, ki bi več začela kot vse tvoje solzel!«

»Pri Košutil?« je vzkipela Hribčevka. Košute pa ne grem proti. Kolikokrat mi je reklo Jernec: »Kamor hočeš, le ho Košuti ne!«

Tudi vsi trije fantje so nepremično gledali.

»Si bomo že sami pomagali!« je spregovoril Miha, najstarejši, s čudno hripcavim glasom. Ahac pa je pomisli: »Oj, ti Hribči! Da, tij si bodo že sami pomagali. Ko bo spet punt, pojedajo vse z očetom!«

10. Kmalu po Ahačevem odhodu pa je pohitel za njim Gregec. Premisli je stvar. Ce mati noče k županu, zakaj bi ne sci on? Menda ga Košuta ne zapoldi!

Stric Ahac ga je podžigal: »Poskus!« Košuta si cer marsikdaj požre besedo, morda je pa tokrat ne bo.

»V županovi hiši je Gregec našel za milzo brez ljudi, od katerih se je eden dignil in vpravil s breščecim glasom: »Kaj je, fantek?«

»Hribčev sem!« je odgovoril Gregec. »Zaradi očeta sem prišel.« Košuta pa je segoval po majoliki,

napravil nekaj požirkov in zahropel: »Malo kassno ste se spomnili name!« Ostalo pri misi so Košuti prigovarjali, toda župan se je zadrl: »Pomagal bom ali ne, kakor me bo voljal!« Tedaj je Gregec brez besed odšel.

11. Tako ni bilo nobenega upanja več. Hribčevi so čakali in se ozirali po poti z gradu. Mogoče se je župan že omehčal, mogoče se je oskrbnik že napočil maščevanja...«

Tiste dni je v mraku Miha nekoč pripravljala dva in kor ponavljala oziralo po poti. Ko je zopet obrnil glavo, je zagledal za zadnjim grmom postavo. Sreč mu je začelo močnejše biti. Zakaj stoji neznanec tam in ne gre naprej? Tudi Gregec je sel za bratovljen pogledom. Nekaj kot strah se je vzbudil v njima.

»Naj bo, kdo hoče! Zapahnila bova vrata. Še kdo menda zna prijeti!« Toda ko sta se fanta zopet ozirala proti ovinku, ni bilo nikogar več. »Ne pravi materi,« je dejal Miha, »morda se nama je samo zazdelo.«

12. Mrak se je že povsem spustil. Miha, kot najstarejši, je storil, kakor je delal oče, kadar so kaj slišali o razbojnikih. Zapahnil je hlev in trdno preverjal živilo. Zapahnil je tudi vežna vrata in pripravil v kote dve zaveti sekire. Nato se sedil pod kadečo se leščerbo in večerjal.

Neradoma je zaropatal po večnih vratih. »Stršale se je prestrelil Ivanček. Znova je po-

trkal. »Odprite!« je nekdo zaklical pred hišo. Glas je bil čisto jasen, prijazen. Ko so ga zaslišali, so se obzorjali. Gregec in Miha sta stopila k vratom. »Pazi!« je počepal Miha Gregec in pomigal na oružje, potem pa je odmahnil zapah in tudi sam prijet za sekiro.

Po novosti
VENCESLAVA
WINKLERJA